

УДК 342.349.6

Чудненко Володимир Олександрович,
здобувач ПВНЗ «Університет сучасних знань»**КОЛІЗІЙНІСТЬ ПОНЯТЬ «НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ»,
«НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЄ СЕРЕДОВИЩЕ», «ДОВКІЛЛЯ»**

У даній статті автором акцентовано увагу на колізійності понять «навколишнє середовище», «навколишнє природнє середовище», «довкілля».

Відзначено, що сьогодні доречніше і правильніше використовувати термін «навколишнє середовище», структурною частиною якого є «навколишнє природнє середовище». Одночасно термін «довкілля», не є ширшим за термін «навколишнє середовище» і входить до синонімічного ряду термінів.

Вважаємо, що в основі терміну адміністративно-правова охорона навколишнього природного середовища лежить зміст та призначення «охорона», під якою розуміється комплекс заходів, здійснюваних з метою збереження навколишнього природного середовища. Для досягнення мети охорони, відповідна система суб'єктів, в межах компетенцій та визначених повноважень, використовує систему засобів та способів. Все це урегульовано правовими нормами і підкріплено засобами державного примусу.

Право людини на безпечне навколишнє природнє середовище являє собою юридичну можливість проживати в навколишньому природному середовищі, яке не заподіє шкоди її здоров'ю і життю, а у випадку порушення цього права - вимагати його захисту у встановленому законодавством порядку.

Визначено, що охорона навколишнього природного середовища – система заходів, що закріплені в правових нормах, котрі застосовуються органами публічного адміністрування з метою забезпечення належного рівня якості навколишнього природного середовища, усунення негативних наслідків, що сприяють знищенню флори та фауни, застосування заходів відповідальності, за порушення норм, якими захищається навколишнє природнє середовище. До заходів охорони навколишнього середовища слід віднести: заходи адміністративного забезпечення; заходи адміністративного переконання; заходи примусу та відновлювальні заходи.

Поняття охорони навколишнього природного середовища за змістом ширше, ніж природоохоронна діяльність.

Сучасна дійсність вимагає нових підходів до розуміння охорони навколишнього природного середовища в умовах особливого періоду та вироблення нового змісту заходів, що будуть використовуватися публічною адміністрацією у післявоєнний період.

Ключові слова: природнє середовище, навколишнє природнє середовище, довкілля, природні ресурси, адміністративно-правова охорона, адміністративно-правовий захист, державний примус, адміністративно-правове регулювання, адміністративна відповідальність.

Chudnenko V. THE CONCEPTS OF COLLISION "ENVIRONMENT", "ENVIRONMENT", "ENVIRONMENT"

In this article, the author focuses on conflicting concepts of "environment", "surrounding natural environment", "environment".

It was noted that today it is more appropriate and correct to use the term "environment", the structural part of which is "environmental natural environment". At the same time, the term "environment" is not wider than the term "environment" and is included in a synonymous series of terms.

We believe that the term administrative and legal protection of the natural environment is based on the meaning and purpose of "protection", which means a set of measures carried out with the aim of preserving the natural environment. To achieve the goal of protection, the relevant system of subjects, within the limits of competencies and defined powers, uses a system of means and methods. All this is regulated by legal norms and supported by means of state coercion.

A person's right to a safe natural environment is a legal opportunity to live in a natural environment that does not harm his health and life, and in case of violation of this right, to demand its protection in accordance with the procedure established by law.

It was determined that the protection of the natural environment is a system of measures enshrined in legal regulations, which are applied by public administration bodies in order to ensure the proper level of quality of the natural environment, eliminate negative consequences that contribute to the destruction of flora and fauna, and apply measures of responsibility for violations of regulations, which protect the natural environment. Environmental protection measures should include: administrative support measures; measures of administrative persuasion; enforcement and restorative measures.

The concept of environmental protection is broader in content than environmental protection activities.

Modern reality requires new approaches to understanding the protection of the natural environment in the conditions of a special period and the development of a new content of measures to be used by public administration in the post-war period.

Keywords: natural environment, surrounding natural environment, environment, natural resources, administrative-legal protection, administrative-legal protection, state coercion, administrative-legal regulation, administrative responsibility.

Постановка проблеми. Охорона навколишнього природного середовища є основною задачею будь-якої держави. Відповідно екологічна політика є невід'ємною складовою частиною забезпечення національної безпеки України. В умовах російської військової агресії питання охорони навколишнього природного середовища гостро стоїть перед всіма органами публічної адміністрації. Так як із усіх видів

людської діяльності війна найгірше впливає на екологію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання охорони наколишнього природного середовища були предметом досліджень: Комарницький В.М., Шевченко В.І., Єлькін С.В., Коваленко Л.П., Іванюшенко В.В., Дзяд О.В., Рудік О.М., Костицький В.В., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К., Легеза Ю.О., Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О., Сливка М.М. та ін.

Мета статті – з'ясувати зміст та співвідношення понять «навколишнє середовище», «навколишнє природне середовище» та «довкілля».

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідно зауважити, що на сьогодні існує стала позиція, що існуючий порядок з поняттям «навколишнє середовище», «навколишнє природне середовище» термін «довкілля» ширший, ніж попередні два. Розглянемо це твердження.

Як зазначено у коментарі до Цивільного кодексу України, довкілля - це оточення, у якому функціонує об'єкт (повітря, вода, земля, флора, фауна тощо). У буквальному розумінні цей термін означає все те, що оточує людину, а тому може інтерпретуватися як простір та об'єкти навколишнього середовища (природного навколишнього середовища, антропогенного навколишнього середовища, виробничого навколишнього природного середовища) [1]. Порівнюючи елементи, що складають суть терміну «навколишнє середовище», котрі наведені вище, то поняття «довкілля» має синонімічний зміст з поняттям «навколишнє середовище», та є ширшим за поняття «навколишнє природне середовище». Міжнародні документи також використовують термін «навколишнє середовище», яким охоплюються: природні ресурси – земля, вода, ліси, надра, атмосферне повітря, флора та фауна, та штучно створені об'єкти та умови побуту людини, що зводиться до змісту поняття « довкілля». Професор В.В. Костицький зазначає, що поняття «довкілля (навколишнє середовище)» – одна з найбільш фундаментальних категорій сучасної науки і практики, що стоїть в одному ряді з такими категоріями, як світ, економіка, суспільство. Саме навколишнє природне середовище (довкілля), а не природа сьогодні мають бути єдиним інтегрованим об'єктом правового регулювання суспільних відносин з приводу природи, відповідно як до національного законодавства, так і до міжнародного [2, с. 68]. Як видно, науковець дорівнює між собою за змістом ці поняття. С.М. Хазанет, А.В. Янковская з врахуванням міжгалузевого підходу зазначають, що навколишнє середовище або довкілля – це сукупності сил та явищ природи, її речовина та простір, будь-яка діяльність людини, що знаходиться поза об'єктом чи суб'єктом, що розглядаються, та безпосередньо з ними контактують [4, с. 20]. Знову ж позиція синонімічного значення термінів.

Законодавець не наводить поняття «довкілля», але широка наукова концепція, представлена В.В. Іванюшенко встановлює, що довкілля є сукупністю об'єктів природного середовища, інших соціальних факторів (зокрема, умов побуту, харчування, навчання, відпочинку тощо, тобто факторів, що відображають вплив на життя та здоров'я людини, на результативність її життєдіяльності. Воно синонімічно терміну «навколишнє середовище» [7, с. 9]. Разом з тим сьогодні переважно в публічному управлінні використовується термін «довкілля». Наприклад, родовим об'єктом екологічних злочинів (розділ VIII Кримінального кодексу України [3] є саме довкілля. Хоча родовим об'єктом адміністративних екологічних правопорушень є «природа», нормативне розуміння якої не встановлено [4]. В той же час основним суб'єктом публічного адміністрування є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України [5]. Доречі, основними функціональними обов'язками якого є адміністрування об'єктів навколишнього природного середовища. А саме: забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах повноважень, передбачених законом, радіаційної, біологічної і генетичної безпеки, у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства та безпеки мореплавства суден флоту рибного господарства, лісового та мисливського господарства [3]. Тобто на сьогодні в українському правовому полі відбувається заміна терміну «навколишнє середовище» на термін «довкілля» як об'єкту публічного управління, як особливого об'єкту, що потребує охорони та захисту, хоча міжнародне право тяжіє до терміну «навколишнє середовище». Хоча відомі адміністративісти В.К. Колпаков та Т.О. Коломоєць, підтримуючи концепцію синонімічності даних термінів, перевагу віддають поняттю «довкілля», і зазначають: на сьогодні необхідним відмовитися від використання терміну «навколишнє природне середовище», так як в його лексико-семантичному розумінні невдалим є спроба перекладу терміну «environment», більш вдалим в перекладі даному терміну є українське слово «довкілля». Довкілля – це сукупність природних та природно-антропогенних об'єктів, що є формуючою сукупністю факторів впливу на життя та здоров'я людини, при цьому забезпечення його сприятливості має функціональне спрямування діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування [4, с. 302]. Вищевикладене нами дозволяє стверджувати, що доречніше, з урахуванням Європейських стандартів, вводити поняття «навколишнє середовище», як таке що відповідає міжнародним нормам та вимогам Угоди про Асоціацію України та Європейського Союзу, де до сфери публічних інтересів в сучасних умовах відноситься: поступове асоціативне наближення України до європейської спільноти; активізація політичного діалогу з країнами Європейського Союзу; впровадження загально визнаних демократичних стандартів реалізації прав і свобод людини, в тому числі удосконалення національної системи юстиції і забезпечення верховенства права та поваги до людини; налагодження тісних економічних та торговельних відносин, з метою інтеграції України до внутрішнього ринку Європейського Союзу, до правової доктрини Європейського Союзу «acquis

communautaire»; забезпечення стандартів охорони навколишнього природного середовища, в тому числі запровадження системи оцінки негативних впливів на навколишнє природне середовище відповідно західноєвропейських стандартів[5]. Саме це підтверджує, що сьогодні доречніше і правильніше використовувати термін «навколишнє середовище», структурною частиною якого є «навколишнє природне середовище». Одночасно термін «довкілля», не є ширшим за термін «навколишнє середовище» і входить до синонімічного ряду термінів.

Конституція України встановлює право громадян на «безпечне навколишнє природне середовище». У статті 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» йдеться про безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище.

Право людини на безпечне навколишнє природне середовище являє собою юридичну можливість проживати в навколишньому природному середовищі, яке не заподіює шкоди її здоров'ю і життю, а у випадку порушення цього права - вимагати його захисту у встановленому законодавством порядку. Це загальне визначення охоплює всі основні ознаки даного суб'єктивного права: по-перше, право проживання в сприятливому навколишньому природному середовищі, безпечному для здоров'я і життя людини; по-друге, право вимагати усунення різних перешкод при здійсненні цього права у встановленому законодавством порядку; по-третє, право на звертання у відповідні органи за захистом порушеного права з метою його поновлення (відновлення); по-четверте, здійснення захисту порушеного права шляхом установлення державою певних правових гарантій. У законодавстві, на жаль, не визначені повною мірою критерії безпечного середовища. Але саме визначення поняття «безпечне» вказує на те, що основним критерієм є відсутність небезпеки, де екологічно небезпечним вважається такий «стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей» (ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»). Попередження як профілактична дія публічного адміністрування є складовою частиною охорони навколишнього природного середовища.

Даний термін трактується по-різному науковцями різних галузей. Вчені галузі права наводять наступні визначення даного терміну. М.В. Сливка стверджує, що охорона навколишнього природного середовища – це діяльність держави та її компетентних органів, спрямована на врегулювання екологічних конфліктів, забезпечення належного стану навколишнього природного середовища та його компонентів, профілактику вчинення екологічних правопорушень і полягає у застосуванні уповноваженими органами й посадовими особами адміністративних стягнень до суб'єктів, винних у вчиненні адміністративних проступків у сфері охорони навколишнього природного середовища [6, с.172].

В.І. Андрейцев доводить, що охорона навколишнього природного середовища – система заходів держави та зобов'язань юридичних і фізичних осіб щодо ефективного використання природних ресурсів, збереження якості навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки [7, с. 569].

В.Й. Самолук, дослідивши поняття охорони навколишнього природного середовища виокремлює декілька рівнів його розуміння: як збереження природи (на існуючому рівні), захист від подальшого, додаткового забруднення; як збереження довкілля, а й його відновлення (просте, розширене); окрім збереження та відтворення довкілля, включає раціональне використання природних ресурсів[8, с. 5].

В.Г. Шматько, Ю.В. Нікітін у навчальному посібнику «Екологія і організація природоохоронної діяльності» зазначають, що охорона навколишнього середовища – це система заходів, скерованих на підтримку взаємодії людини та навколишнього середовища, що забезпечують збереження і відновлення природних багатств, раціональне використання природних ресурсів, попередження безпосереднього або опосередкованого впливу результатів діяльності суспільства на природу та здоров'я людини [9, с. 8].

М.Т. Гаврильців відмічає, що поняття «охорона навколишнього природного середовища» та «охорона природи» за своєю суттю є тотожними, оскільки на практиці охорона навколишнього природного середовища здійснюється шляхом охорони земель, надр, вод, атмосферного повітря та інших природних об'єктів і ресурсів [10, с. 7]. З цим твердженням ми не можемо погодитися, так як навколишнє природне середовище, як нами зазначалося вище, включає в себе три складові, в свою чергу природа – це органічний й неорганічний світ у всій сукупності і зв'язках, що є об'єктом людської діяльності й пізнання, все те, що не створене діяльністю людини; буття, матерія [11].

На думку Л.П. Коваленко, під адміністративно-правовою охороною навколишнього природного середовища необхідно розуміти діяльність, врегульована нормами адміністративного права, що здійснюється уповноваженими на те державними органами, у тому числі і правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування в процесі здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, а також об'єднаннями громадян природоохоронного спрямування шляхом застосування ними системи управлінських заходів щодо попередження негативних наслідків, збереження та відновлення належного стану навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, встановлення безпечної для існування форми взаємодії суспільства і природи, сприятливої для життя та здоров'ю людини [12, с. 95].

Погоджуючись з вищевикладеними позиціями вважаємо, що в основі даного терміну лежить зміст та призначення «охорона», під якою розуміється комплекс заходів, здійснюваних з метою збереження об'єкта, нашому випадку, навколишнього природного середовища. Для досягнення мети охорони,

відповідна система суб'єктів, в межах компетенцій та визначених повноважень, використовує систему засобів та способів. Все це урегульовано правовими нормами і підкріплено засобами державного примусу.

Деякі вчені використовують поряд з конструкцією «охорона навколишнього природного середовища» конструкцію «природоохоронна діяльність». Під якою розуміють впорядковану послідовність дій, яка має чітко визначену в часі форму здійснення та спрямованість на забезпечення оптимального рівня використання природних ресурсів і запобігання забруднення довкілля вищого за екологічні норми та санітарно-гігієнічні рівні за рахунок удосконалення або докорінних змін технологічних, організаційних, науково-дослідних та освітньовиховних процесів [13, с. 14].

Л.В. Жарова аргументує, що природоохоронна діяльність є невід'ємною частиною природокористування, а система її регулювання поєднує в собі правові, управлінські, технологічні, економічні та інші компоненти, вчена включає до природоохоронної діяльності: 1) міжнародну, державну, регіональну та місцеву адміністративно-господарську, технологічну, політичну, юридичну і суспільну діяльність, спрямовану на збереження, раціональне використання та відновлення природи в інтересах сучасного та майбутнього покоління; 2) систему заходів стосовно підтримки взаємодії між діяльністю людини та навколишнім природним середовищем, що забезпечує збереження і відновлення природних ресурсів, яке попереджає прямий або опосередкований вплив результатів діяльності суспільства на природу та людину; 3) планування діяльності, тобто систему заходів, спрямованих на найбільш повне вилучення ресурсів і використання природних умов, мінімальне їх питоме споживання на одиницю продукції [14, с. 74 – 75].

С.В. Совгір представляє природоохоронну діяльність як:

як органічну складову екологічної культури людини та суспільства і характеризує сферу їх взаємодії з природою;

як діяльнісну складову, що передбачає активні дії, спрямовані на покращення характеристик компонентів природного середовища;

як якісну характеристику формування рис особистості, що передбачає наявність у людини відповідних знань і переконань, підпорядкування практичної діяльності вимогам раціонального природокористування [15, с. 158]. Наприкінці вчений робить висновок про те, що природоохоронна діяльність – це цілеспрямована діяльність суспільства, його управлінських структур, направлена на формування тих якостей людини, які необхідні для гармонійних відносин суспільства та природи, що здійснюється з використанням системи методів, інструментів, важелів впливу з метою збереження якості навколишнього природного середовища та забезпечення сталого розвитку [15, с. 158; 16-17, с. 10].

В.Й. Самолюк під природоохоронною діяльністю розуміє систему державних і громадських заходів, спрямованих на покращення стану природного середовища, яка передбачає заходи щодо запобігання і компенсації шкоди довкіллю та забезпечує збереження й відтворення природних багатств [18, с. 5].

Здійснивши аналіз наведених позицій, дозволимо не погодитися з твердженням, що «охорона навколишнього природного середовища» та «природоохоронна діяльність» не є синонімічними категоріями, так як охорона, в межах тлумачних словників, це: а) когось стерегти, берегти; б) боронити, захищати, відстоювати, заступати, тримати в цілісності, рятувати; в) охороняти когось чи щось, оберігати, стерегти; оберігати від небезпеки кого чи що-небудь, забезпечувати від загрози, руйнування, знищення, завдання шкоди, захищати від чого-небудь [19, с. 107].

Висновки. Правова регламентація «охорони» передбачає систему превентивних та захисних заходів, що застосовуються відповідними органами, наділеними владними повноваженнями. В свою чергу охорона навколишнього природного середовища – система заходів, що закріплені в правових нормах, котрі застосовуються органами публічного адміністрування з метою забезпечення належного рівня якості навколишнього природного середовища, усунення негативних наслідків, що сприяють знищенню флори та фауни, застосування заходів відповідальності, за порушення норм, якими захищається навколишнє природне середовище. До заходів охорони навколишнього середовища слід віднести: заходи адміністративного забезпечення; заходи адміністративного переконання; заходи примусу та відновлювальні заходи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Науково-практичний коментар до статті 293 Цивільного кодексу України URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KK000388>
2. Костицький В.В. Десять тез про юридичну відповідальність за екологічні правопорушення. URL: <http://www.kostytsky.com.ua/upload/doc/vidp.pdf>
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст.131.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / за заг. ред. А.С. Васильєва, О.І. Миколенка. Харків: ТОВ «Одісей», 2010. 1024 с.
5. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2020 р. № 425 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistemi-centralnih-organiv-vikonavchoyi-t270520>
6. Коломоєць Т.О., Колпаков В.К., Легеза Ю.О. Довкілля як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №1. С.300-304.

7. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища. Навчальний посібник. Львів, 2004. 256 с.
8. Сливка М.М. Взаємодія суб'єктів охорони навколишнього природного середовища (адміністративно-правовий аспект): дис...канд. юр. наук за спеціальністю 12.00.07. НУ «Львівська політехніка», Львів, 2018. 214 с.
9. Андрейцев В. І. Охорона навколишнього природного середовища. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 14 : Екологічне право / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова), А. П. Гетьман (заст. голови) та ін. Харків : Право, 2018. С. 569–570.
10. Самолюк В. Й. Регулювання природоохоронної діяльності в регіоні на основі системної оцінки її інтенсивності : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.08.01. Львів, 2002. 19 с.
11. Шматко В. Г., Нікітін Ю. В. Екологія і організація природоохоронної діяльності : навч. посіб. 2-ге вид., стер. Київ : КНТ, 2008. 304 с.
12. Гаврильців М. Т. Адміністративно-правові засади діяльності органів виконавчої влади у сфері забезпечення природоохоронної функції держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2011. 20 с.
13. Природа — тлумачення URL: <https://goroh.pp.ua/>
14. Коваленко Л. П. Види об'єктів адміністративно-правової охорони навколишнього природного середовища. *Проблеми законності*. 2011. Вип.76. С.87-95.
15. Святохо Н. В. Оцінка ефективності витрат на природоохоронну діяльність промислового підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Луганськ, 2010. 19 с.
16. Жарова Л. В. Природоохоронна діяльність: питання теорії та методології впровадження. *Продуктивні сили України*. 2009. № 1. С. 73–82.
16. Совгіра С. В. Методологія природоохоронної діяльності. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2011. № 196. Ч. II. С. 158–161.
17. Совгіра С. В., Гончаренко Г. Є., Люленко С. О. Технологія та організація природоохоронних робіт : підручник. Київ : Науковий світ, 2011. 319 с.
18. Самолюк В. Й. Регулювання природоохоронної діяльності в регіоні на основі системної оцінки її інтенсивності : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.08.01. Львів, 2002. 19 с.
19. Хімич О. М. Забезпечення екологічної безпеки адміністративно-правовими заходами, які застосовуються міліцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2005. 175 с.

REFERENCES:

1. Naukovo-praktychnyi komentar do statti 293 Tsyvylnoho kodeksu Ukrainy. (2007). [Scientific and practical commentary to Article 293 of the Civil Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/KK000388> [in Ukrainian].
2. Kostytskyi, V.V. Desiat tez pro yurydychnu vidpovidalnist za ekolohichni pravoporushennia. [Ten theses on legal responsibility for environmental offenses]. Retrieved from: <http://www.kostytsky.com.ua/upload/doc/vidp.pdf> [in Ukrainian].
3. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. (2001, April 5). [Criminal codex of Ukraine]. Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. № 25-26. 131. [in Ukrainian].
4. Vasyliiev, A.S., & Mykolenko, O.I. (2010). Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. [Code of Ukraine on administrative offenses]. Naukovo-praktychnyi komentar. 1024. [in Ukrainian].
5. Deiaki pytannia optymizatsii systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady. (2020, May 27). [Some issues of optimization of the system of central executive authorities]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 425. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/nps/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistemi-centralnih-organiv-vikonavchoyi-t270520> [in Ukrainian].
6. Kolomoiets, T.O., & Kolpakov, V.K., Leheza, Yu.O. (2020). Dovkillia yak ob'iekt administratyvno-pravovoi okhorony. [The environment as an object of administrative and legal protection]. Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal. №1. 300-304 [in Ukrainian].
7. Mykiiievych, M.M., & Andrusievych, N.I., & Budiakova, T.O. (2004). Yevropeiske pravo navkolyshnoho seredovyshcha. [European environmental law]. Navchalnyi posibnyk. 256. [in Ukrainian].
8. Sliyka, M.M. (2018). Vzaiemodiia subiektiv okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha (administratyvno-pravovyi aspekt). [Interaction of subjects of environmental protection (administrative and legal aspect)]. Dys...kand. jur. nauk za spetsialnistiu 12.00.07 «Administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo». 214. [in Ukrainian].
9. Andreitsev, V. I. (2018). Okhorona navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha. [Protection of the natural environment]. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. T. 14 : Ekolohichne pravo. Pravo. 569–570. [in Ukrainian].
10. Samoliuk, V. Y. (2002). Rehuliuвання pryrodookhoronnoi diialnosti v rehioni na osnovi systemnoi otsinky yii intensyvnosti. [Regulation of environmental protection activities in the region based on a systematic assessment of its intensity], avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.08.01. 19. [in Ukrainian].
11. Shmatko, V. H., & Nikitin, Yu. V. (2008). Ekolohiia i orhanizatsiia pryrodookhoronnoi diialnosti. [Ecology and organization of environmental protection activities]. navch. posib. 2-he vyd. 304. [in Ukrainian].

12. Havrylytsiv, M. T. (2011). Administratyvno-pravovi zasady diialnosti orhaniv vykonavchoi vlady u sferi zabezpechennia pryrodookhoronnoi funktsii derzhavy. [Administrative and legal principles of the activities of executive authorities in the sphere of ensuring the nature protection function of the state]. Avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. 20.[in Ukrainian].
13. Pryroda — tlumachennia. [Nature is an interpretation]. Retrieved from: <https://goroh.pp.ua/> [in Ukrainian].
14. Kovalenko, L. P. (2011). Vydy obektiv. administratyvno-pravovoi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha. [Types of objects. administrative and legal protection of the natural environment]. Problemy zakonnosti. Vyp.76. 87-95. [in Ukrainian].
15. Sviatokho, N. V. (2010). Otsinka efektyvnosti vytrat na pryrodookhoronnu diialnist promysloвого pidpriemstva. [Evaluation of the effectiveness of costs for environmental protection activities of an industrial enterprise]. Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04. 19. [in Ukrainian].
16. Sovhira, S. V. (2011). Metodolohiia pryrodookhoronnoi diialnosti. [Methodology of environmental protection activities]. Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky. № 196. Ch. II. 158– 161. [in Ukrainian].
17. Sovhira, S. V., & Honcharenko, H. Ye., & Liulenko S. O. (2011). Tekhnolohiia ta orhanizatsiia pryrodookhoronnykh robit. [Technology and organization of environmental protection works]. Pidruchnyk. 319. [in Ukrainian].
18. Samoliuk V. Y. (2002). Rehuliuвання pryrodookhoronnoi diialnosti v rehioni na osnovi systemnoi otsinky yii intensyvnosti. [Regulation of environmental protection activities in the region based on a systematic assessment of its intensity]. avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.08.01. 19. [in Ukrainian].
19. Khimich, O. M. (2005). Zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky administratyvno-pravovymy zakhodamy, yaki zastosovuiutsia militsiieiu. [Ensuring environmental safety by administrative and legal measures applied by the police]. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. 175. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції:11.05.2021

УДК 343.2

Сидоренко Сергій Григорович,
здобувач наукового ступеня кандидата юридичних наук
ПНЗ «Університет сучасних знань»

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО ПОШУКУ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ ЗА ОСОБЛИВИХ ОБСТАВИН

У даній статті здійснено компаративістський аналіз міжнародної практики розшуку осіб зниклих безвісти за особливих обставин.

Автором досліджено практику країн, які на своїй території мали збройні конфлікти чи війни: Німеччина, Боснія і Герцеговина, Хорватія, Чорногорія, Сербія.

Акцентовано увагу, що важливе місце в здійсненні розшуку осіб зниклих безвісти за особливих умов є: створення та ефективна діяльність спеціального профільного органу в системі органів виконавчої влади, до компетенції якого безпосередньо належали б функції розшуку дано категорії осіб; міжнародної співпраці та налагодження взаємодії в системі державних органів країни; організація та здійснення комплексу ідентифікаційних засобів тощо.

Відзначено, що влада несе основну відповідальність за з'ясування долі та місцезнаходження зниклих безвісти. Допоміжну роль в результативності заходів по розшуку зниклих безвісти осіб за особливих умов відіграють міжнародні організації, які співпрацюють з країнами та членами сімей (представниками) осіб зниклих безвісти.

Також наголошено, що в питаннях розшуку зниклих безвісти осіб за особливих умов необхідно розвивати регіональну політику.

Важливу роль відіграють міжнародні організації, які вживають наступні заходи: заохочення та допомога органам влади у встановленні долі та місця перебування людей, які вважаються зниклими безвісти, а також у діалозі та обміні інформацією; підтримка сімей зниклих безвісти осіб, головним чином шляхом допомоги їм у створенні асоціацій, розвитку їхніх комунікаційних та лобістських можливостей та надання психосоціальної допомоги; допомога органам влади у визначенні потреб сімей та вирішенні їхніх юридичних та адміністративних прав; заохочення та допомога Червоному Хресту та іншим місцевим партнерам у зміцненні їх спроможності взаємодіяти з родинами зниклих безвісти та підтримувати їх; підвищення обізнаності міжнародної спільноти з питань зниклих безвісти та права їхніх сімей знати та отримання підтримки міжнародної спільноти; надання технічних консультацій і підтримки в галузі криміналістики, управління даними про зниклих безвісти та правової бази.

Ключові слова: зникла безвісти особа, збройний конфлікт, розшук, компаративістика, міжнародний досвід, Німеччина, Чорногорія, Сербія, Косово, Боснія і Герцеговина, моніторинг, розслідування, особливі умови, військовий стан, війна.

Sydorenko S. INTERNATIONAL EXPERIENCE IN FINDING MISSING PERSONS UNDER SPECIAL CIRCUMSTANCES

Випуск 10. Спецвипуск. 2021